

Uwagi Fundacji SocLab do projektu dokumentu „Białystok dla Tolerancji. Program Miasta Białystok Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i Związanej z nimi Nietolerancji na lata 2014-2017” w ramach konsultacji społecznych

1. Uwagi ogólne

We "Wprowadzeniu i podstawie prawnej" autorzy projektu piszą o "dyskryminacji rasowej, ksenofobii i wszelkich aktów nietolerancji na terenie miasta Białystok" - pomimo tak szerokiego ujęcia we wstępie, w bardziej szczegółowych zapisach dominuje wskazanie dyskryminacji ze względu na "rasę" i religię. W dokumentach strategicznych wyższego rzędu, np. w Krajowym Programie Działań na Rzecz Równego Traktowania przyjętym we wrześniu br. przez Radę Ministrów stosuje się pojęcie dyskryminacji w szerszym znaczeniu. Zwraca się uwagę na to, że dyskryminacja oparta jest o znacznie większy katalog przesłanek niż te dwie wyżej wspomniane. Wydaje nam się zasadne włączenie szerszego rozumienia dyskryminacji. W procesach społecznych i psychologicznych bardzo często postawy nietolerancji wobec osób odmiennych "rasowo"/etnicznie czy narodowo są powiązane ze skłonnością do postaw dyskryminacji ze względu na inne przesłanki. Warto z tego względu ujmować problem postaw dyskryminacji (nietolerancji) w sposób kompleksowy i nie selektywny.

Proponujemy włączyć w zakres używanych definicji pojęcie dyskryminacji i przesłanek dyskryminacji (przyjęta w projekcie Programu definicja dyskryminacji - s.5 jest niewystarczająca). Proponujemy następującą definicję "Dyskryminacja to nierówne, gorsze traktowanie osoby w oparciu o jej przynależność do pewnej grupy, wyróżnionej na podstawie jednej cechy, i będące pochodną istniejących stereotypów i uprzedzeń. Oznacza niewłaściwe, wybiórcze, krzywdzące, nieuzasadnione i niesprawiedliwe traktowanie poszczególnych jednostek z powodu ich przynależności grupowej. Przyczyną (przesłanką) dyskryminacji mogą być zarówno cechy wrodzone, niezależne od nas, ściśle wiążące się z naszą tożsamością, jak i cechy nabyte, również takie, które są przez nas wybierane. Pierwotne elementy naszej tożsamości, czyli te, których nie wybieramy, i które są bardzo trudne lub niemożliwe do zmiany, jak płeć, wiek, kolor skóry, poziom sprawności, pochodzenie narodowe i etniczne, orientacja psychoseksualna, należą do tzw. cech prawnie chronionych, do których najczęściej odwołują się przepisy prawa antydyskryminacyjnego." (za: <http://rownosc.info/rownosc.php/dictionary/item/id/266>)

Przeprowadzona przez Fundację SocLab "Diagnoza postaw mieszkańców Białegostoku w zakresie tolerancji" oraz inne ogólnopolskie badania na ten temat (np. P. Antosz (red. merytoryczna J. Górniak), Równe traktowanie standardem dobrego rządzenia. Raport z badań sondażowych, UJ, Kraków 2012.) wskazują, że jedną z najważniejszych przesłanek postaw dyskryminacyjnych jest orientacja psychoseksualna czy choroba psychiczna. Naszym zdaniem konsultowany Program powinien uwzględniać różne przesłanki i wpływać na postawy nietolerancji przejawiane wśród społeczności mieszkańców Białegostoku w sposób kompleksowy.

Z uwagi na to, że plan jest wieloletni warto by było w nim określić:

- etapy wdrażania poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych Programu,

- określić tryb oceniania uzyskanych efektów Programu; częstotliwości dokonywanej ewaluacji oraz jej sposobu (przy udziale np. organizacji pozarządowych)

Określenie na jakich zasadach i etapach włączeni będą partnerzy społeczni, np. organizacje pozarządowe. Warto by było, żeby nie stanowili oni wyłącznie podwykonawców określonych zadań, ale mieli wpływ na realizację, ukierunkowanie i ewaluację Programu.

2. Uwagi szczegółowe

Cele strategiczne i operacyjne

strona 10 Programu: postulujemy zmianę zapisu "Ważnym elementem Programu jest doprowadzenie do uczestnictwa społeczności mniejszości narodowych w życiu społecznym i zniwelowanie różnic dzielących tę grupę od reszty społeczeństwa".

a. Naszym zdaniem mniejszości narodowe uczestniczą aktywnie w życiu społecznym. Zapis ten może odnosić się do imigrantów/uchodźców/ cudzoziemców.

b. Elementem Programu nie powinno być niwelowanie różnic, ale wspieranie poszanowania różnic i stworzenia możliwości pielęgnowania odrębności kulturowych, przy jednoczesnym procesie integracji społecznej. Integracja nie może być więc rozumiana jako asymilacja (czyli unifikacja kulturowa z tzw. większością).

s. 11. Obszar I Bezpieczeństwo publiczne

a. cel strategiczny 2 ("Budowa i prowadzenie monitoringu...") jest raczej celem operacyjnym, tj. środkiem prowadzącym do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa oraz udoskonalenie procesu monitorowania przestrzeni publicznej w celu skutecznej reakcji w sytuacji zdarzeń o charakterze dyskryminacyjnym.

b. cel operacyjny 2 - działania są ograniczone wyłącznie do dyskryminacji rasowej. Proponujemy zapis: "Podniesienie poziomu wiedzy funkcjonariuszy publicznych i innych służb społecznych w zakresie rozwiązań prawnych dotyczących zapobiegania i zwalczania procesów dyskryminacji (ze względu na różne jej przesłanki).

c. cel operacyjny 3 – sformułowany jest bardzo ogólnie - należy sprecyzować, że wykluczenie i marginalizacja jako konsekwencja dyskryminacji ze względu na różnorodne przesłanki

s. 12 Obszar II Edukacja i wychowanie

a. Cel strategiczny 1 - zbyt wąsko określono podmioty wobec których dokonują się akty agresji i nietolerancji – zapis w Programie dotyczy tylko cudzoziemców. W przywoływanej w Programie „Diagnozie ...” Fundacji SocLab rekomendowaliśmy zwracanie uwagi na społeczne i psychologiczne źródła zachowań dyskryminacyjnych, a nie skupianie się na wybranej grupie, wobec której takie zachowania są przejawiane. Dzięki temu, w pracy edukacyjnej przekazujemy wiedzę i kształtujemy postawę tolerancji i szacunku wobec różnych grup.

b. Cel operacyjny 4 – proponujemy zapis „Wspieranie cudzoziemców/ uchodźców/ imigrantów w poznawaniu polskiej kultury oraz wielokulturowej kultury regionalnej”. Jest to ujęcie szersze niż te proponowane w Programie i nie sugeruje paternalistycznego podejścia do cudzoziemca.

s. 13 Obszar IV Aktywizacja społeczna

a. cel operacyjny 1 „Wzmocnienie wizerunku Białegostoku jako miasta wielokulturowego i wieloetnicznego”. Z przeprowadzonych badań wśród mieszkańców Białegostoku („Diagnoza postaw...” SocLab) wynika, że zdecydowana większość mieszkańców Białegostoku identyfikuje się z takim wizerunkiem miasta. Być może potrzebna jest kampania tego typu skierowana do zewnętrznego odbiorcy. W takiej sytuacji nie powinna ona być zapisana w konsultowanym Programie, który skierowany jest do mieszkańców. Może on być w tym kontekście zapisany jako rezultat podjętych działań, ale nie cel podejmowanych działań.

b. cel operacyjny 2 – jest nieosiągalny ze względu na niezależność mediów. Można zapisać to następująco „Wspieranie upowszechniania dobrych praktyk działań antydyskryminacyjnych, w tym również poprzez środki masowego przekazu”.

c. . cel operacyjny 3 – zbyt wąski zakres „zagrożeń” – nie tylko powinny być wzięte pod uwagę „zagrożenia na tle rasowym i religijnym”. Wniosujemy o poszerzenie zakresu przesłanek zagrożeń/aktów dyskryminacji.

d. . cel operacyjny 4 – powinien pojawić się przy Obszarze I „Bezpieczeństwo publiczne”, ponieważ dotyczy relacji ze służbami odpowiedzialnymi za ten obszar.

e. cel operacyjny 5” zamiast słowa „angażowanie” proponujemy „zachęcanie/ wspieranie mieszkańców do udziału i współtworzenia różnorodnych ...[dalej bez zmian]. Sugerowana zmiana wynika z przekonania, że decyzję o zaangażowaniu podejmują mieszkańcy i mieszkanki Białegostoku. Urząd Miejski czy inne instytucje lub organizacje mogą ich „tylko” zachęcać i wspierać.

f. . cel operacyjny 8 – brak podmiotu – „Uwrażliwianie [kogo?] na wszelkie...[dalej bez zmian]”.

Część VI

Obszar I

s. 15, kolumna „Rodzaj i zakres działań”, cel 1, podpunkt: „Przestrzeganie i postępowanie [kogo?] zgodnie...[dalej bez zmian] - brakuje sprecyzowania kto ma przestrzegać i postępować.

s. 15. cel 2 , opisany Kodeks Etyki nie zawiera żadnych sankcji wobec osób nie przestrzegających jego zasad. Lepiej więc zamiast zapisu „Przestrzeganie Kodeksu Etyki przez pracowników...” zapisać „Wzmacnianie identyfikacji pracowników Urzędu Miejskiego z zapisami Kodeksu Etyki....”

Warto by było wzmocnić zapisy w przyjętym Kodeksie Pracy, które wprost odnosiły by się do działań nie dyskryminujących ze względu na różnorodne przesłanki. Miałyby to również charakter edukacyjny dla osób zatrudnionych w urzędzie.

s. 16. cel 4 powtórzenie w kolumnie I: dyskryminacja rasowa = rasizm. Ponadto problem dyskryminacji jest bardzo wąsko przedstawiony i ograniczony do dwóch przesłanek: ”rasy” i religii.

s. 18. cel 8 Do podmiotów realizujących w p. 8 dodać: obok zapisanych spółdzielnie mieszkaniowych dodać: wspólnoty mieszkaniowe

s. 18. cel 8 : „przeprowadzanie czynności dowodowych” – jest to raczej obowiązek odpowiednich służb w sytuacji zgłoszenia naruszenia prawa. Nie wydaje się być to konieczne w Programie. To samo dotyczy podpunktu „Wykrywanie, osądzanie sprawców czynów zakazanych....”

s. 18.cel 9: do podpunktu dodać elementy podkreślone „Lokalizacja i montaż (...) miejsc sugerowanych przez Policję i Straż Miejską oraz mieszkańców”. Warto poszerzyć o mieszkańców – często to oni posiadają największą wiedzę na temat „niebezpiecznych miejsc” na ich osiedlu.

s. 18. cel 9: Montaż kamer w placówkach oświatowych naszym zdaniem jest nieuzasadnione z punktu widzenia celów Programu.

Obszar II

s. 19. cel 2 Zapis celu operacyjnego powinien zostać poszerzony całe środowisko szkolne tj. również uczniów i uczennic oraz rodziców (jest to zgodne z dalej opisanymi działaniami).

s. 19. cel 2 Dwa ostatnie zapisy w tym punkcie dot. szkoleń oraz przekazywania wiedzy są tożsame.

s. 19. cel 3 do zapisu o działaniach włączyć obok „innych narodowości, kultur, wyznań” inne mniejszości społeczne lub zastąpić wyliczanie poszczególnych grup pojęciem „mniejszości społeczne”. Jest to uzasadniony tym, że punkt odnosi się do praw człowieka – trudno więc tutaj ograniczyć działania do wybranych mniejszości.

s. 19. cel 3- do podpunktu „Promowanie kultury różnych narodowości....” dołączyć zapis na końcu „i innych form działania”. Tym samym nie ograniczamy przyszłych działań wyłącznie do wymienionych w komentowanym podpunkcie. Jest to podpunkt naszym zdaniem tożsamy z podpunktem „Poznanie innych narodowości poprzez wspólne działanie....”

s. 19. cel 3 – podpunkt „Współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym” wymaga doprecyzowania, np. w kontekście podejmowania działań antydyskryminacyjnych.

W tym celu (3) brakuje działań, które wprost odnosiłyby się do pogłębiania wiedzy na temat praw człowieka.

punkt 4

Proponujemy zmianę brzmienia tego celu na: „Wspieranie integracji cudzoziemców do wspólnoty mieszkańców miasta”

Proponowane działania:

- programy edukacyjne dla cudzoziemców na temat historii Białegostoku
- imprezy integracyjne
- programy edukacyjne na temat kultury polskiej: języka, obyczajów itp.

Obszar III

s. 21 cel 1 – sugerujemy skreślenie słowa „państw”, ponieważ pojęcie narodu jest wystarczające.

s. 21 cel 1 – działanie 2 – proponujemy nie wydzielać Spółdzielni Mieszkaniowych jako jedynego partnera, zamiast tego określić obszar wspólnych działań jako osiedla. Daje to możliwość współpracy również z innymi podmiotami działającymi na osiedlach.

s. 21 cel 1 – działanie 3 – jest tożsame z działaniem 2

s. 21 cel 1 – działanie 4 dodać w nawiasie „np.” – nie zamykać w ten sposób wymienionych form działania.

s. 21 cel 2 – w określeniu celu napisane jest „mniejszości narodowych i etnicznych”, gdy w działaniach wymienieni są cudzoziemcy. Są to zupełnie różne grupy.

Propozycja; działanie 1 dot. cudzoziemców przenieść do obszaru II, cel 4.

s. 21 cel 2, działanie 2 – skreślić „rasowe” – nie ograniczamy wtedy dyskryminacji do jednej przesłanki.

dodać działania np. „Wspieranie inicjatyw promujących kulturę mniejszości narodowych, etnicznych i językowych zamieszkujących Miasto Białystok”.

s. 22 cel 3 dodać do działań: „Współpraca z organizatorami imprez sportowych w celu eliminacji zachowań dyskryminacyjnych w trakcie imprez sportowych, np. meczów, zawodów sportowych”

Obszar IV

s. 22 cel 1 , działanie 3 „np. za pośrednictwem internetu” – może to być np. również nagroda Prezydenta ustanowiona za najlepsze działanie antydyskryminacyjne roku.

s. 22, cel 2 działanie 1 – skreślić „osobom”

s. 23 cel 3 wąsko ujęte przesłanki dyskryminacji – rasa i religia. Propozycja poszerzenia zakresu przesłanek.

s. 23 cel 3, dodać działanie „Promowanie i wzmacnianie działań integrujących mieszkańców poszczególnych osiedli” – jest to podstawa do wszelkich innych działań, zwłaszcza o charakterze antydyskryminacyjnym na poziomie osiedli.

s. 23 cel 5, działanie 3 Zmiana zapisu ze względu na niezrozumiałość i styl przekazu na „Upowszechnienie informacji na temat możliwości uzyskania wsparcia prawnego i psychologicznego dla cudzoziemców/ uchodźców/imigrantów przebywających w Białymstoku oraz stworzenie udogodnień (np. językowych) w trakcie załatwiania spraw urzędowych na terenie miasta.”

s. 24 cel 7 : cel operacyjny jest niekompatybilny z działaniami 1 i 3. Niejasność zapisu celu: jak można rozumieć zapis „przestrzegać dopuszczalne formy pomocy i wsparcia”?

s, 24 cel 8 jest powieleniem wcześniej opisanych w Programie działań.